ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Rasulova Nodira

Osiyo Xalqaro Universiteti

birinchi bosqich magistr talabasi

YOSHLARNI UMUMINSONIY QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYALASHDA TA'LIM MUASSASALARINING ROLI

Kirish

Hozirgi zamonaviy jamiyat taraqqiyoti yosh avlod tarbiyasiga yangicha yondashuvlarni talab etmoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, globallashuv jarayonlarining kuchayishi va turli madaniy oqimlarning o‘zaro uyg‘unlashuvi natijasida yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi va hayotiy qarashlarida sezilarli o‘zgarishlar yuz bermoqda. Bunday sharoitda yoshlarni nafaqat bilimli, balki yuksak ma'naviyatli, mustahkam axloqiy pozitsiyaga ega shaxs sifatida shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiya berish masalasi ta'lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim muassasalari yoshlarning intellektual rivojlanishi bilan bir qatorda ularning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlovchi asosiy ijtimoiy institut sifatida namoyon bo‘ladi.

Kalit so‘zlar

umuminsoniy qadriyatlar, yoshlar tarbiyasi, ta'lim muassasalari, ma'naviy-axloqiy tarbiya, globallashuv, insonparvarlik, bag‘rikenglik, adolat, vatanparvarlik, ma'naviyat, pedagogik jarayon, innovatsion ta'lim, ijtimoiylashuv, shaxs rivojlanishi, tarbiyaviy ishlar, pedagogik yondashuv, o‘qituvchi roli, ta'lim tizimi, madaniy qadriyatlar va fuqarolik ong.

Asosiy qism

Umuminsoniy qadriyatlar tushunchasi va uning mohiyati

Umuminsoniy qadriyatlar — bu butun insoniyat tomonidan e'tirof etilgan, millat, hudud yoki davr bilan cheklanmaydigan axloqiy va ma'naviy mezonlar majmuasidir. Ular inson qadr-qimmatini ulug‘lash, erkinlik, adolat, tinchlik, bag‘rikenglik, mehr-oqibat, halollik kabi tushunchalarni o‘z ichiga oladi.

Mazkur qadriyatlar insoniyat tarixiy taraqqiyoti davomida shakllanib, turli xalqlarning madaniy tajribasi asosida boyib borgan. Ular jamiyat barqarorligi, ijtimoiy hamjihatlik va insonlar o‘rtasidagi o‘zaro hurmatni ta'minlashda muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, yosh avlod ongida ushbu qadriyatlarni shakllantirish ularning kelajakda mas'uliyatli, ongli va faol fuqarolar bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi.

Yoshlar tarbiyasida ta'lim muassasalarining o‘rni

Ta'lim muassasalari yoshlarni har tomonlama rivojlantirishda markaziy o‘rin egallaydi. Ular nafaqat bilim beruvchi maskan, balki shaxsni shakllantiruvchi muhit sifatida ham faoliyat

yuritadi. Maktab, litsey, kollej va oliy ta’lim muassasalari o‘quvchilarga tizimli ravishda ta’lim berish bilan birga, ularni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi.

Umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiya berish quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

- **Ta’lim mazmuni orqali** — fanlar mazmuniga axloqiy va ma’naviy g‘oyalarni singdirish;
- **Tarbiyaviy ishlar orqali** — turli tadbirlar, suhbatlar, davra uchrashuvlari orqali qadriyatlarni mustahkamlash;
- **Ijtimoiy faoliyat orqali** — o‘quvchilarni jamoat ishlariga jalb etish, ijtimoiy mas’uliyatni oshirish;
- **Shaxsiy namuna orqali** — pedagoglarning o‘z xulqi va munosabati bilan o‘quvchilarga ta’sir ko‘rsatishi.

Pedagog shaxsining tarbiyadagi ahamiyati

Ta’lim jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan o‘qituvchining shaxsiga bog‘liq. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi, yo‘l-yo‘riq ko‘rsatuvchi va ma’naviy yetakchi sifatida faoliyat yuritadi. Uning kasbiy mahorati, pedagogik madaniyati, nutqi, muomalasi va hayotiy qarashlari o‘quvchilarga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Ayniqsa, umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda o‘qituvchining shaxsiy namunasi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Chunki yoshlar ko‘pincha nazariy bilimdan ko‘ra amaliy xatti-harakatlar orqali ko‘proq ta’sirlanadi. Shu bois, pedagoglar o‘z faoliyatida yuqori axloqiy mezonlarga amal qilishi zarur.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsiyalar

Bugungi kunda ta’lim jarayonida innovatsion metodlar keng qo‘llanilmoqda. Interaktiv usullar, muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning faolligini oshiradi va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Bunday yondashuvlar yoshlarning nafaqat bilim olishiga, balki hayotiy muammolarni hal qilish, axloqiy qarorlar qabul qilish va o‘z pozitsiyasini asoslab berish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Natijada, umuminsoniy qadriyatlar faqat nazariy tushuncha bo‘lib qolmay, balki amaliy hayot mezoniga aylanadi.

Ma’naviy muhit va ijtimoiy omillarning ta’siri

Ta’lim muassasasidagi muhit ham tarbiya samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Sog‘lom psixologik iqlim, o‘zaro hurmat, hamkorlik va adolat tamoyillariga asoslangan muhit o‘quvchilarning erkin fikr bildirishiga va o‘zini rivojlantirishiga imkon yaratadi.

Shuningdek, oila, jamiyat va ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Ma’naviyat har bir insonning,millat va davlatning kuch-qudrat manbaidir. Ma’naviyat bo’lmagan joyda baxt-saodat ham,iymon-e’tiqod ham,Vatan va erk tuyg’usi ham, diyonatu adolat ham bo’lmaydi .Ma’naviya faqat insonga xos xususiyatdir. Ta’lim muassasalari ushbu ijtimoiy institutlar bilan uzviy aloqada bo‘lib, tarbiya jarayonining uzluksizligini ta’minlashi zarur.

Xulosa

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, yoshlarni umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi. Bu jarayonda ta’lim muassasalari yetakchi o‘rin tutadi. Ular orqali yoshlar nafaqat bilimga ega bo‘ladi, balki yuksak ma’naviyatli, ijtimoiy faol va mas’uliyatli shaxs sifatida shakllanadi.

Ta’lim tizimida umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan tarbiyani yanada takomillashtirish, pedagoglarning malakasini oshirish, zamonaviy metodlarni keng joriy etish ushbu jarayon samaradorligini oshiradi. Shu bois, ta’lim muassasalarining bu boradagi faoliyatini kuchaytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. *Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz*. Toshkent, 2017.
3. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Darslik. Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
4. Xasanboyev J., To‘xtaxo‘jayev A. *Pedagogika*. Toshkent, 2019.
5. Quronov M. *Ma’naviyat asoslari*. Toshkent, 2018.
6. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Toshkent, 2020.
7. Yo‘ldoshev J. *Tarbiyaviy ishlar metodikasi*. Toshkent, 2021.
8. Abdurahmonov Q. *Yoshlar tarbiyasining ijtimoiy asoslari*. Toshkent, 2019.